

EIROPAS INVESTĪCIJU BANKA

Eiropas Investīciju banka (EIB) veicina Eiropas Savienības mērķu sasniegšanu, nodrošinot ilgtermiņa projektu īstenošanai nepieciešamo finansējumu, garantijas un konsultācijas. Tā atbalsta projektus gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās. Tās akcionāri ir ES dalībvalstis. EIB ir Eiropas Investīciju fonda (EIF) vairākuma akcionāre, un abas organizācijas kopā veido EIB grupu. Saskaņā ar Komisijas investīciju plānu Eiropai EIB grupa ir daļa no plašākas stratēģijas, kuras mērķis ir pārvarēt būtisko investīciju trūkumu, mazinot dažus projektiem piemītošos riska veidus, ar ko nākas saskarties investoriem.

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 308. un 309. pants. Papildu noteikumi par EIB ir iekļauti LESD 15., 126., 175., 209., 271., 287., 289. un 343. pantā.
- Līgumam par Eiropas Savienību (LES) un LESD pievienotais Protokols (Nr. 5) par Eiropas Investīciju bankas Statūtiem un Protokols (Nr. 28) par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

MĒRĶI

Saskaņā ar LESD 309. pantu EIB uzdevums ir Savienības interesēs veicināt līdzsvarotu un vienmērīgu iekšējā tirgus attīstību. EIB visās ekonomikas nozarēs atvieglo šādu projektu finansēšanu:

- projekti mazāk attīstītu reģionu attīstībai;
- projekti uzņēmumu modernizācijai vai pārveidošanai vai jaunu darbību attīstīšanai;
- projekti, kuru īstenošana sniedz vispārēju labumu vairākām dalībvalstīm.

EIB piedalās arī ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā ES (LESD 175. pants un Protokols Nr. 28). Turklāt tā atbalsta tādu pasākumu īstenošanu ārpus ES, ar kuriem tiek veicināta ES attīstības sadarbības politikas īstenošana (LESD 209. pants).

EIB savās darbībās galveno uzmanību velta šādām sešām prioritārām jomām: klimats un vide; attīstība; inovācija un prasmes; mazie uzņēmumi; infrastruktūra; kohēzija.

LĪDZEKĻI UN INSTRUMENTI

A. Līdzekļi

EIB savu mērķu īstenošanai galvenokārt izmanto pašas resursus un starptautiskos kapitāla tirgus (LESD 309. pants).

1. Pašu resursi

EIB pašas resursus nodrošina tās locekļi, proti, dalībvalstis (LESD 308. pants). Ikvienas dalībvalsts iemaksa EIB kapitālā ir noteikta EIB Statūtu 4. pantā, un to aprēķina saskaņā ar dalībvalstu ekonomisko svaru. Pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības EIB Valde nolēma, ka atlikušās dalībvalstis proporcionāli palielinās savu parakstīto kapitālu, lai kopējo parakstīto kapitālu saglabātu iepriekšējā līmenī (243,3 miljardi EUR). Kopš 2020. gada marta — pēc tam, kad divas dalībvalstis (Polija un Rumānija) nolēma palielināt savu parakstīto kapitālu, — parakstītais EIB kapitāls ir palielinājies par 5,5 miljardiem EUR. EIB kopējais parakstītais kapitāls tagad ir 248,8 miljardi EUR.

2. Kapitāla tirgi

Lielāko daļu aizdošanai paredzēto līdzekļu EIB iegūst starptautiskos kapitāla tirgos, galvenokārt emitējot obligācijas. Tā ir viens no lielākajiem pārvalstiskajiem aizdevējiem. Lai iegūtu izmaksu ziņā efektīvu finansējumu, liela nozīme ir nevainojamam kredītreitingam. Svarīgākās kredītreitingu aģentūras EIB ir piešķirušas visaugstāko reitingu, tādējādi apliecinot tās aizdevumu portfeļa kvalitāti. Parasti EIB finansē vienu trešo daļu projekta izmaksu, taču atbalstam paredzētais finansējums var sasniegt 50 %.

B. Instrumenti

EIB izmanto daudzus un dažādus instrumentus, galvenokārt aizdevumus un garantijas. Tomēr tā ir izstrādājusi arī vairākus citus, inovatīvākus, instrumentus, kuriem ir augstāks riska profils. Sadarbībā ar citām ES institūcijām tiks izstrādāti vēl citi instrumenti. EIB sniegto finansējumu var arī kombinēt ar finansējumu no citiem ES avotiem (tostarp no ES budžeta) — tas ir process, kas pazīstams kā jaušana. Bez projektu finansēšanas EIB sniedz arī konsultācijas.

EIB aizdošana galvenokārt izpaužas kā tiešo un starpniekaizdevumu piešķiršana. Lai saņemtu tiešo aizdevumu projekta īstenošanai, ir jāievēro zināmi nosacījumi, piemēram, kopējām investēšanas izmaksām ir jāpārsniedz 25 miljoni EUR un ar šo aizdevumu nedrīkst segt vairāk par 50 % no projekta izmaksām. Starpniekaizdevumi tiek piešķirti vietējām bankām vai citiem starpniekiem, kas savukārt piešķir aizdevumu galīgajam saņēmējam. Lielākā daļa aizdošanas darbību notiek ES.

Papildus tradicionālākām aizdošanas darbībām EIB izmanto arī finansējuma apvienošanas mehānismus, lai savus aizdevumus kombinētu ar publisku iestāžu vai filantropisku organizāciju dotācijām.

PĀRVALDE UN STRUKTŪRA

A. Pārvalde

Saskaņā ar LESD 308. pantu EIB ir juridiskās personas statuss. To vada un pārvalda Valde, Direktoru padome un Vadības komiteja (Statūtu 6. pants). EIB darbības pārbauda Revīzijas komiteja (Statūtu 12. pants).

1. Valde

a. Sastāvs

Valde sastāv no dalībvalstu nozīmētiem ministriem (Statūtu 7. panta 1. punkts).

b. Loma

Valde nosaka EIB kredītpolitikas vispārējās direktīvas un nodrošina to īstenošanu (Statūtu 7. panta 2. punkts). Saskaņā ar Statūtu 7. panta 3. punktu Valde:

- lemj par parakstītā kapitāla palielināšanu;
- nosaka principus, ko piemēro finansēšanas operācijām, kuras veic konkrētā EIB uzdevuma ietvaros;
- īsteno paredzētās pilnvaras attiecībā uz Direktoru padomes un Vadības komitejas locekļu iecelšanu un atlaišanu;
- pieņem lēmumus par finansējuma piešķiršanu investēšanas operācijām, ko pilnībā vai daļēji veic ārpus ES;
- apstiprina Padomes gada pārskatu, gada bilanci, peļņas un zaudējumu pārskatu un EIB Reglamentu.

Valde ieceļ sešus Revīzijas komitejas locekļus (Statūtu 12. panta 1. punkts), kā arī Direktoru padomes locekļus (direktorus) (Statūtu 9. panta 2. punkts) un Vadības komitejas locekļus (Statūtu 11. panta 1. punkts).

2. Direktoru padome

a. Sastāvs

Direktoru padome sastāv no 28 direktoriem un 31 direktora aizstājēja. Direktorus uz pieciem gadiem ieceļ Valde. Katra dalībvalsts un Komisija izvirza pa vienam kandidātam (Statūtu 9. panta 2. punkts).

b. Loma (Statūtu 9. pants)

Direktoru padome pieņem lēmumus par šādiem jautājumiem:

- finansējuma piešķiršana, it īpaši aizdevumu un garantiju veidā;
- aizdevumu piesaistīšana;
- piešķiramo aizdevumu procentu likmju, komisijas maksas un cita veida maksas noteikšana.

Tā nodrošina EIB pienācīgu darbību un to, ka tā tiek pārvaldīta saskaņā ar Līgumu un Statūtu noteikumiem, kā arī ar Valdes noteiktajām vispārējām direktīvām.

3. Vadības komiteja

a. Sastāvs

Vadības komiteja sastāv no priekšsēdētāja un astoņiem priekšsēdētāja vietniekiem, ko uz sešiem gadiem ieceļ Valde pēc Direktoru padomes priekšlikuma. Viņus var iecelt amatā atkārtoti (Statūtu 11. panta 1. punkts).

b. Loma

Vadības komiteja priekšsēdētāja vadībā un Direktoru padomes uzraudzībā atbild par EIB ikdienas darbību. Tā sagatavo Direktoru padomes lēmumus un nodrošina šo lēmumu izpildi (Statūtu 11. panta 3. punkts).

4. Revīzijas komiteja (Statūtu 12. pants)

a. Sastāvs

Revīzijas komiteja sastāv no sešiem locekļiem, kurus ieceļ Valde (Statūtu 12. panta 1. punkts).

b. Loma

Revīzijas komiteja katru gadu pārbauda, vai EIB operācijas un grāmatvedība ir veiktas pienācīgā veidā. Šajā nolūkā tā pārbauda, vai bankas operācijas ir veiktas saskaņā ar Statūtos un Reglamentā paredzētajām formalitātēm un procedūrām (Statūtu 12. panta 2. punkts). Revīzijas komiteja pārbauda, vai finanšu pārskati, kā arī jebkura cita Direktoru padomes sagatavotajos gada pārskatos iekļautā finanšu informācija sniedz patiesu priekšstatu par EIB finanšu stāvokli (Statūtu 12. panta 3. punkts).

B. Struktūra

EIB grupa tika izveidota 2000. gadā, un tā sastāv no EIB un EIF, kas tika izveidots kā publiskā un privātā partnerība, kurā ietilpst šādas trīs galvenās akcionāru grupas: EIB kā vairākuma akcionārs (62,2 % akciju), Komisija (30 %) un vairākas publiskas un privātas finanšu institūcijas (7,8 %). EIF nodrošina dažāda veida riska kapitāla instrumentus, piemēram, riska kapitālu. EIF piešķir aizdevumus galvenokārt maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Tas izmanto daudzus un dažādus inovatīvus instrumentus, lai uzlabotu finansējuma pieejamību MVU.

INVESTĪCIJU PLĀNS EIROPAI

Kopš sākās globālā ekonomikas un finanšu krīze, ES cieš no zema investīciju līmeņa. Komisijas paziņojumā "[Investīciju plāns Eiropai](#)" ir sniegti ieteikumi, kā atdzīvināt investēšanu Eiropas Savienībā, radīt darbvietas un veicināt ilgtermiņa izaugsmi un konkurētspēju. Jaunās iniciatīvas tiesiskais regulējums tika izklāstīts [priekšlikumā](#) Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF). Šo regulu [pieņēma](#) 2015. gada 25. jūnijā.

ESIF mērķis ir radīt privātās investīcijas, piesaistot publiskos līdzekļus, un izveidot investēšanai labvēlīgu vidi. Lai piesaistītu privātos līdzekļus, tika izmantota sākotnēja ES garantija EIB 16 miljardu EUR apmērā kopā ar EIB pašas saistībām 5 miljardu EUR apmērā, un līdz 2018. gada vidum bija pārsniegts ESIF mērķis rast papildu 315 miljardus EUR finansējuma investēšanai Eiropas Savienībā.

Ar ESIF regulu tika izveidots arī Eiropas Investīciju konsultāciju centrs (EIKC), kura mērķis bija sniegt konsultatīvu un tehnisku atbalstu investīciju projektu identificēšanā, sagatavošanā un izstrādē.

ESIF 2.0 regulu [pieņēma](#) 2017. gada decembrī, un tā stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī. Ar šo regulu tiek pagarināts ESIF darbības ilgums (līdz 2020. gada beigām) un pastiprināti ESIF un EIKC. Viens no pamatelementiem ir ES garantijas palielināšana līdz 26 miljardiem EUR un EIB saistību palielināšana līdz 7,5 miljardiem EUR, lai investīcijām mobilizētu papildu finansējumu 500 miljardu EUR apmērā.

PROGRAMMA INVESTEU

Programmu *InvestEU* [pieņēma](#) 2021. gada martā kā pēcteci Investīciju plānam Eiropai, un tā apvieno ESIF un 13 citus finanšu instrumentus. Tajā īpaša uzmanība pievērsta četrām galvenajām politikas jomām (ilgtspējīga infrastruktūra; pētniecība, inovācija un digitalizācija; MVU; sociālās investīcijas un prasmes), un tās mērķis ir laikposmā no 2021. gada līdz 2027. gadam piesaistīt papildu investīcijas 372 miljardu EUR apmērā. Programma sastāv no fonda *InvestEU*, konsultāciju centra *InvestEU* un portāla *InvestEU*.

Dalībvalstis var izmantot programmu *InvestEU*, lai īstenotu savus atveseļošanas un noturības plānus Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) ietvaros.

ES “KLIMATA BANKA”

2019. gada jūnijā Eiropadome aicināja EIB “pastiprināt darbību klimata rīcības atbalstam”. 2019. gada novembrī EIB uz šo aicinājumu atbildēja ar jaunu klimata stratēģiju un jaunu aizdošanas politiku enerģētikas jomā.

EIB ir apņēmusies visas savas finansēšanas darbības saskaņot ar Parīzes nolīguma mērķiem. EIB it īpaši ir apņēmusies līdz 2025. gadam palielināt prioritātei “rīcība klimata jomā un vides ilgtspēja” paredzēto investīciju daļu līdz 50 %. 2021. gada beigās EIB pārtrauca finansēt fosilā kurināmā projektus.

EIB jaunā aizdošanas politika enerģētikas jomā, kas nosaka tās darbības enerģētikas nozarē, balstās uz šādiem pieciem principiem:

- energoefektivitātes noteikšana par prioritāti, lai atbalstītu jauno ES mērķi, kas izklāstīti ES Energoefektivitātes direktīvā,
- enerģijas dekarbonizācijas veicināšana, palielinot atbalstu zemu oglekļa emisiju vai bezoglekļa tehnoloģijai, lai līdz 2030. gadam visā ES panāktu, ka atjaunojamo energoresursu īpatsvars ir 32 %,
- finansējuma palielināšana decentralizētai enerģijas ražošanai, inovatīvai enerģijas glabāšanai un e-mobilitātei,
- investēšanas tīklos nodrošināšana, kas ir ļoti svarīga jaunu variablu atjaunojamo energoresursu avotiem, piemēram, vēja un saules enerģijai, kā arī pārrobežu savienojumu stiprināšana, un
- investīciju ietekmes palielināšana, lai atbalstītu enerģijas pārkārtošanu ārpus ES.

REAĢĒŠANA UZ COVID-19 KRĪZI

2020. gadā EIB, reaģējot uz COVID-19 krīzes ekonomiskajām sekām, izveidoja 25 miljardu EUR garantiju fondu, lai EIB grupa varētu palielināt atbalstu uzņēmumiem visās dalībvalstīs, mobilizējot papildu summu līdz 200 miljardiem EUR apmērā.

Šis fonds papildināja tūlītēja atbalsta pasākumu kopumu līdz 40 miljardu EUR apmērā, kuru veido:

- uz esošajām programmām balstītas bankām paredzētas īpašas garantiju shēmas tūlītējai izmantošanai, šajā nolūkā piesaistot līdz 20 miljardu EUR finansējumu,
- bankām paredzētas īpašas likviditātes kredītlīnijas, lai apgrozāmā kapitāla veidā nodrošinātu papildu 10 miljardu EUR atbalstu MVU un vidēji liela kapitāla uzņēmumiem, un
- īpašas ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru iegādes programmas, lai bankām dotu iespēju pārnest risku uz MVU izsniegtu aizdevumu portfeļiem, mobilizējot papildu 10 miljardu EUR atbalstu.

REAĢĒŠANA UZ KRIEVIJAS IEBRUKUMU UKRAINĀ

EIB savas ar Ukrainu saistītās darbības sāka veikt jau 2007. gadā. Ukrainā tā darbojas saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku, Austrumu partnerību un citiem ES divpusējiem nolīgumiem. Kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā EIB ir pastiprinājusi savu atbalstu. Kopš 2022. gada marta Ukrainai paredzētā tūlītējā palīdzība 668 miljonu EUR apmērā tika pilnībā izmaksāta kā daļa no pirmajiem maksājumiem ar ES garantiju atbalstītā Steidzamas reaģēšanas instrumenta solidaritātei ar Ukrainu ietvaros. Otrās pamatvajadzībām paredzētās tūlītēja finansiālā atbalsta paketes līdzekļus minētā instrumenta ietvaros sāka izmaksāt 2022. gada jūlijā, un arī šo paketi atbalstīja ar ES garantiju. No šī instrumenta piešķirtā finansējuma mērķis ir palīdzēt Ukrainai salabot bojātu infrastruktūru, atsākt pašvaldību pakalpojumu sniegšanu un atbalstīt steidzamus energoefektivitātes pasākumus, gatavojoties aukstajai sezonai. Līdz 2022. gada oktobrim bija izmaksāti 1,05 miljardi EUR, un 2023. gadam ir paredzēti 540 miljoni EUR. Turklāt EIB ir koordinējusi humānās palīdzības ziedojumus 3,6 miljonu EUR apmērā, prioritāti piešķirot ārkārtas palīdzībai cilvēkiem, kurus skāris konflikts Ukrainā un tās kaimiņvalstīs.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Saskaņā ar LESD 308. pantu EIB Statūtu grozīšanas gadījumā tā apspriežas ar Parlamentu. EIB ir tieši atbildīga dalībvalstu priekšā. EIB nav oficiāla pienākuma ziņot Parlamentam, nedz arī tā ir atbildīga Parlamenta priekšā. Tomēr, demonstrējot labo gribu, EIB priekšsēdētājs pieņem uzaicinājumus piedalīties plenārsēdē un attiecīgajās Parlamenta komiteju sanāksmēs, un EIB ir gatava atbildēt uz EP deputātu jautājumiem.

Katru gadu Parlamenta komiteja izvērtē EIB darbības un sniedz ziņojumu plenārsēdē, uz kuru tiek uzaicināts EIB priekšsēdētājs.

Saskaņā ar pašreizējo regulējumu Parlaments apstiprina ESIF rīkotājdirektora un tā vietnieka iecelšanu. Ar galvojuma fondu saistītās ikgadējās ES budžeta apropriācijas apstiprina Parlaments un Padome ikgadējās budžeta procedūras ietvaros.

Parlaments kā viens no likumdevējiem bija iesaistīts ESIF un *InvestEU* iniciatīvas pieņemšanā.

Christian Scheinert
04/2023

